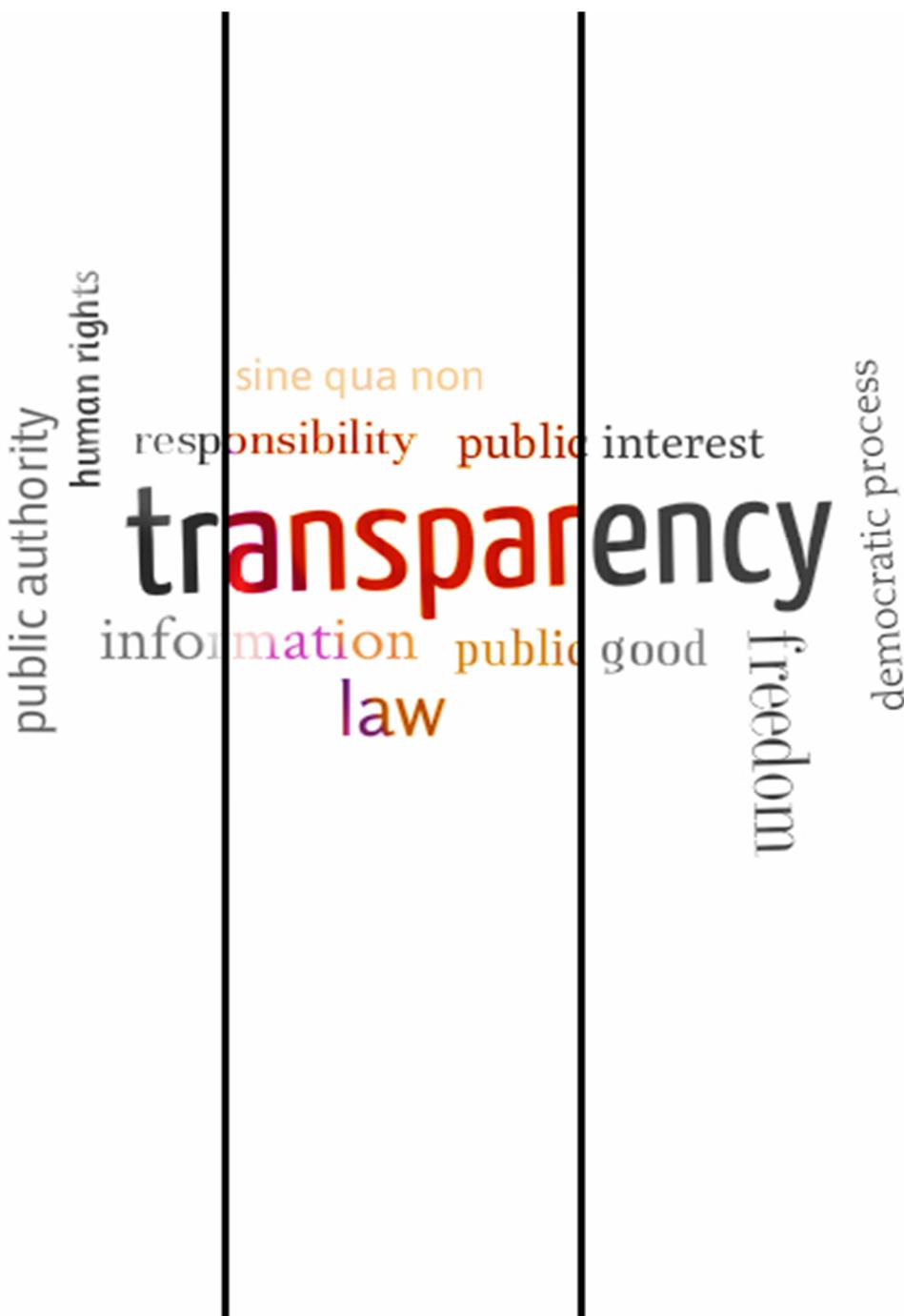

ISTRAŽIVANJE O PRIMJENI
ZAKONA O SLOBODI PRISTUPA INFORMACIJAMA U BiH

2016.

28. SEPTEMBAR

Transparency International u BiH (TIBiH) je u aprilu 2016. godine započeo istraživanje o dostupnosti javnih informacija u javnim preduzećima u Bosni i Hercegovini, sa ciljem utvrđivanja stepena provođenja Zakona o slobodi pristupa informacijama.

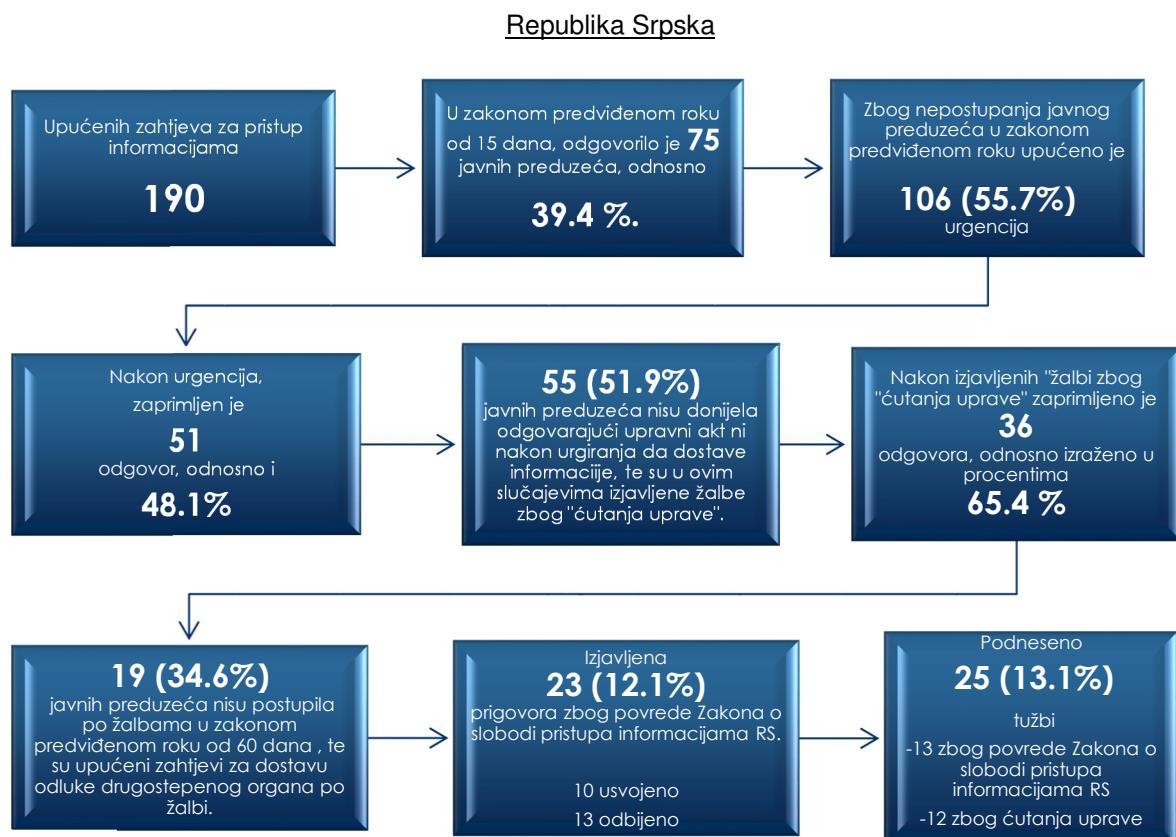
Istraživanjem je obuhvaćeno 371 javno preduzeće u Bosni i Hercegovini, i to 190 preduzeća u Republici Srpskoj i 181 preduzeće u Federaciji BiH.

Od svih javnih preduzeća tražene su sledeće informacije:

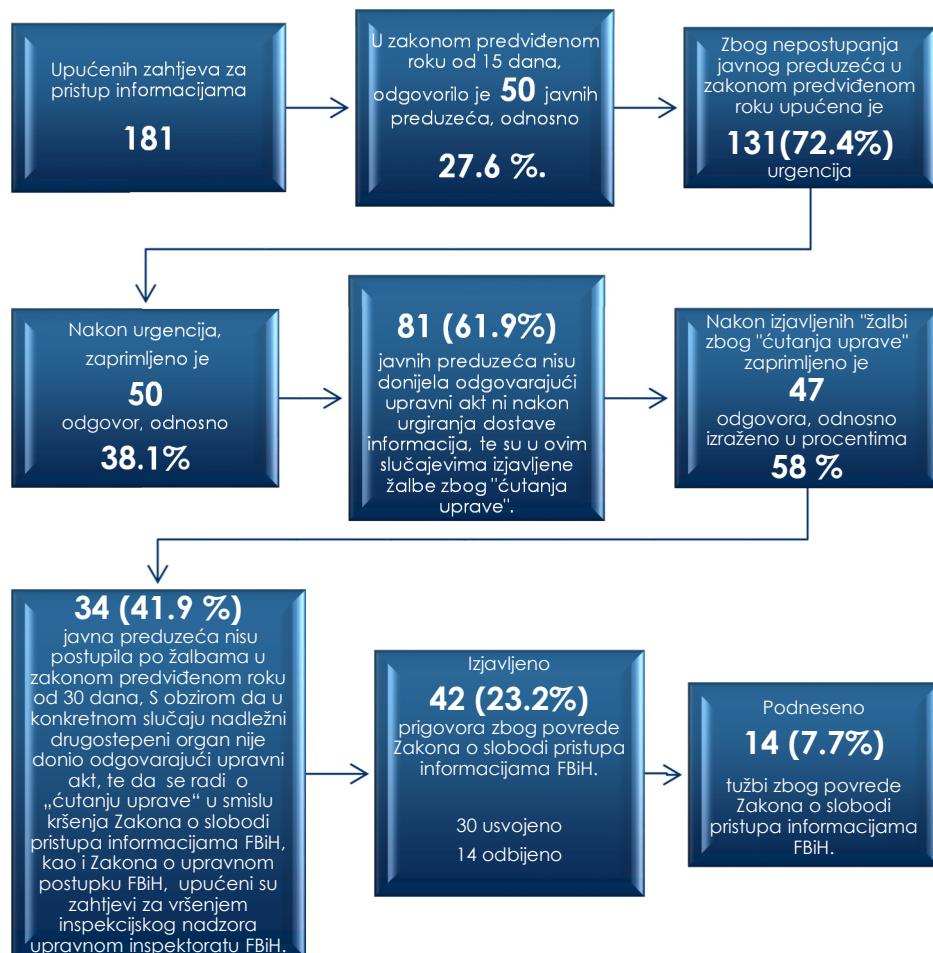
- Kopije svih ugovora o javnim nabavkama radova, roba i usluga, zajedno sa pripadajućim aneksima svih zaključenih ugovora zaključenim putem bilo kojeg od Zakonom predviđenih postupaka u toku 2015. godine;
- Kopije Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mesta;
- Spisak svih zaposlenih koji su u radnom odnosu, nezavisno od vrste i trajanja ugovornog odnosa.

Ključni nalazi

Od osnivanja, kroz svoj rad i aktivnosti, Transparency International u BiH se zalagao za poštovanje i pravilnu primjenu Zakona o slobodi pristupa informacijama na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini. **Dosadašnja praksa pokazala je da javni organi u značajnom procentu pogrešno tumače i ne primjenjuju pravilno odredbe ovih zakona, te na tom tragu, a u cilju veće transparentnosti i odgovornosti javnog sektora, je i sprovedeno ovo istraživanje.**

Federacija Bosne i Hercegovine

Informacije tražene od javnih preduzeća, prema važećim zakonima o slobodi pristupa informacijama, predstavljaju javno dobro, te bi kao takve trebalo da su dostupne svim građanima Bosne i Hercegovine. Međutim, rezultati ovog **istraživanja** pokazuju da je samo **39,4 %** od ukupnog broja obuhvaćenih preduzeća u Republici Srpskoj, te **27.6 %** u Federaciji Bosne i Hercegovine, svoj odgovor dostavilo TI BiH-u u zakonom predviđenom roku.

Broj izjavljenih urgencija (131 u FBiH-72.4%, 106 u RS-55.5%) i žalbi zbog "čutanje uprave" (81 u FBiH-61.9%, 55 u RS-28.9%), kao i podatak da se 19 preduzeća u Republici Srpskoj i 34 u Federaciji Bosne i Hercegovine opredijelilo da uopšte ne postupi po zahtjevu, ukazuje na izbjegavanje dostave tražene informacije i svjesno onemogućavanje tražiocu informacija da eventualno pobija odbijajuću odluku.

Broj i sadržaj odbijajućih izjavljenih žalbi i prigovora (65) ukazuje na pogrešnu primjenu odredbi zakona o slobodi pristupa informacijama, te na proizvoljno donecene odluke, bez zakonskog osnova. Iz analize sadržaja pristiglih odluka javnih preduzeća proizilazi da se u značajnoj mjeri zanemaruje cilj i predmet zakona, te javni interes kao osnovni princip kojim se javni organ mora voditi.

Najčešće navođeni razlozi za nedostavljanje traženih informacija su sljedeći:

- Mišljenje javnog organa da tražene informacije predstavljaju obimnu dokumentaciju;
- Izjašnjavanje organa da ne predstavlja javni organ u skladu sa ZoSPI RS;
- Utvrđen izuzetak u vezi sa povjerljivim komercijalnim interesima (najčešće poslovna tajna ugovornih organa);
- Utvrđen izuzetak kod zaštite privatnosti (lične informacije i pozivanje na zakon o zaštiti ličnih podataka);
- Navodi da su informacije objavljene na web sajtu;
- Omogućavanje jedino ličnog uvida u tražene informacije, bez dostave informacija na adresu tražioca što je suprotno ZoSPI;
- Informacije javnog preduzeća da informacije nisu do javnog interesa (bez sprovođenja testa javnog interesa).

Navodi javnog organa da tražene informacije predstavljaju obimnu dokumentaciju ne predstavlja zakonski osnov za utvrđivanje izuzetka od saopštavanja. U slučajevima kada je umnožavanje informacije veoma složeno i dugotrajno,

umnožavanje se osigurava podnosiocu zahtjeva u vrijeme koje je prihvatljivo i za podnosioca zahtjeva i za nadležni javni organ, a ne daje mogućnost javnom organu da obimnost navede kao razlog nedostavljanja informacija. TI BiH se kroz ovo istraživanje susretao sa obrazloženjima da 30 stranica teksta predstavlja obimnu dokumentaciju, što je apsolutno neprihvatljivo sa stanovišta zakona. Nije sporno da umnožavanje obimne dokumentacije predstavlja zahtjevan i vremenski dug posao, međutim javni organ je obavezan da istu dostavi, a u slučaju da broj stranica traženih informacija izlazi iz okvira koje je javni organ obavezan dostaviti besplatno, podnosič zahtjeva snosi troškove kopiranja/umnožavanja informacija.

Takođe, određena preduzeća su nepravilno zaključila da ne predstavljaju javni organ, kao i da nisu u obavezi da dostave tražene informacije. Obzirom da su u pitanju preduzeća koja su u vlasništvu ili koja kontroliše javni organ, na ovaj način su postupila suprotno Zakonu o slobodi pristupa informacijama. Dalje, TI BiH nije tražio informacije koje sadrže povjerljive komercijalne interese, niti informacije koje se mogu okarakterisati kao lične, već informacije koje predstavljaju informacije od javnog interesa koje imaju prevagu nad privatnim. Na primjer ugovore o javnoj nabavci roba, radova i usluga, Pravilnik o sistematizaciji kao akt u javnom preduzeću, te spisak zaposlenih (samo imena i prezimena) u javnom preduzeću. Takođe, odbijanje dostave informacija uz obrazloženje da su informacije objavljene na internet stranici, te omogućavanje jedino ličnog uvida u tražene informacije ne predstavljaju zakonske osnove za odbijanje pristupa informacijama. Zakon o slobodi pristupa informacijama garantuje pravo na pristup informacijama koje su pod kontrolom javnog organa, a svaki javni organ ima odgovarajuću obavezu da te informacije saopšti. Dalje, preduzeća su svoje odbijajuće odluke donosili bez provođenja zakonom obavezne procedure ispitivanja javnog interesa, a što predstavlja svojevrstan garant podnosiocima zahtjeva za pristup informacijama da javni organ neće po automatizmu utvrđivati izuzetke, nego će od slučaja do slučaja, primjenjivati dvostruki kontrolni mehanizam.

ZAKLJUČAK

Uzimajući u obzir reprezentativan uzorak, **istraživanje je pokazalo nezadovoljavajući stepen transparentnosti i odgovornosti javnih preduzeća**. Nepoštovanje zakonom propisane procedure, pogrešno tumačenje odredbi, te pogrešna primjena Zakona o slobodi pristupa informacijama dovode do zaključka da javna preduzeća Bosne i Hercegovine još uvijek nisu na adekvatnom nivou transparentnosti i odgovornosti. **Navedeno potvrđuje podatak da 246 javnih preduzeća, odnosno 66.3% od ukupnog broja istraživanjem obuhvaćenih preduzeća, svoj odgovor nije proslijedilo u zakonom predviđenom roku od 15 dana**. Takođe, u 36.6% zahtjeva procedura je trajala duže od mjesec dana, ne računajući procedure po izjavljenim pravnim lijekovima, dok zakon propisuje rok od 15 dana, koji se može produžiti samo u određenim situacijama. Preduzeća obuhvaćena istraživanjem u malom broju (24.5%) po zahtjevu za pristup informacijama odlučivali u zakonom propisanoj formi upravnog akta, odnosno rješenja, što zbog pogrešnog tumačenja zakona, što zbog nepravilnog zaključka da akt kojim se odlučuje o pristupu informacijama ne predstavlja upravni akt već dopis protiv kojeg nije dozvoljena žalba (Slučaj Zakona o slobodi pristupa informacijama RS kojim je propisano da „Ako javni organ odbije pristup informaciji o tome dopisom obaveštava podnosioca zahtjeva“, međutim, protiv tog dopisa nezadovoljna stranka ima pravo da izjavi žalbu/prigorov o kojoj odlučuje drugostepeni organ).

Istraživanje je pokazalo da su generalno javna preduzeća upoznata sa Zakonom o slobodi pristupa informacijama, ali da je je prisutan visok nivo pravne nesigurnosti u postupku traženja i dobijanja javnih informacija. Nepoštovanje rokova i odredbi zakona rezultira dugotrajnom procedurom, a što u konačnici može odvratiti podnosioca zahtjeva da istraje u svojoj namjeri da ostvari pravo na pristup javnim informacijama.

